

veilig leren Lezen

Hulp aan risicolezers bij kern 12

Auteur: Ed Koekebacker

Na kern 11 heeft u de eindsignalering en waarschijnlijk ook het Citoafnamemoment E3 afgenomen. De resultaten daarvan maken u duidelijk welke kinderen het einddoel van het aanvankelijk lezen, het vlot verklanken van losse woorden en het vloeiend lezen van teksten met een moeilijkheidsgraad van tenminste AVI-niveau E3, al behaald hebben. Sommige kinderen halen zelfs een niveau dat daar (fors) bovenuit komt. Onze zorg gaat daarom in de laatste weken van het schooljaar uit naar de kinderen die op de DMT een score *D* of *E* hadden en/of kaart AVI E3 nog niet op beheersingsniveau lezen.

Vanaf kern 10 hebben we een onderscheid gemaakt tussen: 1. leerlingen die extra instructie en begeleiding nodig hebben om het maanniveau te bereiken (kinderen met een steraanpak) en 2. de allerzwakste lezers die grote moeite zullen hebben om dit niveau te halen.

Doelstellingen lezen kern 12

Letters lezen

In kern 12 komen geen nieuwe letters of letterclusters aan de orde.

Woorden vlot lezen

In kern 12 wordt het volgende doel op woordniveau nagestreefd:

- drielettergrepige woorden lezen zoals: appelmoes, uitzoeken, tekenen, verhalen, duidelijk, on aardig, ontbijten, appeltje.

Deze woorden dienen correct en vlot gelezen te worden. Het vlot lezen van de hierboven omschreven woorden wordt geoefend met *Veilig & vlot kern 12*.

Differentiatie risicolezers

Zwakke lezers die met extra instructie en begeleiding het maanniveau (ten minste AVI-niveau E3) kunnen bereiken, hebben baat bij de steraanpak. Voor de allerzwakste lezers is deze aanpak echter te

zwaar. Deze leerlingen hebben nog grote moeite om alle typen eenlettergrepige woorden vlot en correct te lezen.

In kern 12 worden drielettergrepige woorden aangeboden. Voor de allerzwakste lezer zal het beheersen van die woordtypen te hoog gegrepen zijn. Daarom geven we het advies om voor deze leerlingen het accent te leggen op het bereiken van AVI-niveau E3.

1a. Verstevigen van vaardigheden bij de steraanpak

Waarschijnlijk hebt u de DMT afgenomen. Het gaat hierbij om kinderen die op de DMT-kaarten een score van *D* of *E* hadden en AVI E3 op instructieniveau (normering van Struiksma en Van der Ley) lezen.

Letters vlot lezen

Kinderen met de steraanpak hebben hopelijk niet veel moeite meer met het benoemen van losse letters of met het tempo waarin de letters verklankt moeten worden. Is dit wel het geval dan zal het waarschijnlijk om slechts enkele letters gaan. Blijf proberen om deze kinderen te leren de letters vlot te verklanken.

Woorden vlot lezen

mkm-woorden

Wanneer het lezen van mkm-woorden nog niet voldoende is geautomatiseerd, hetgeen blijkt uit een score *twijfelachtig* of *onvoldoende* bij *Veilig & vlot*, kern 11 en een score *D* of *E* bij de Cito-DMT, is het goed dit te blijven oefenen. Regelmatig oefenen met *Veilig & vlot* bij kern 4 t/m 6, dagelijks 5-10 minuten, liefst samen met een andere leerling, is noodzakelijk. Pas hierbij gevarieerde werkvormen toe die het oefenen van deze woordtypen aantrekkelijk houden.

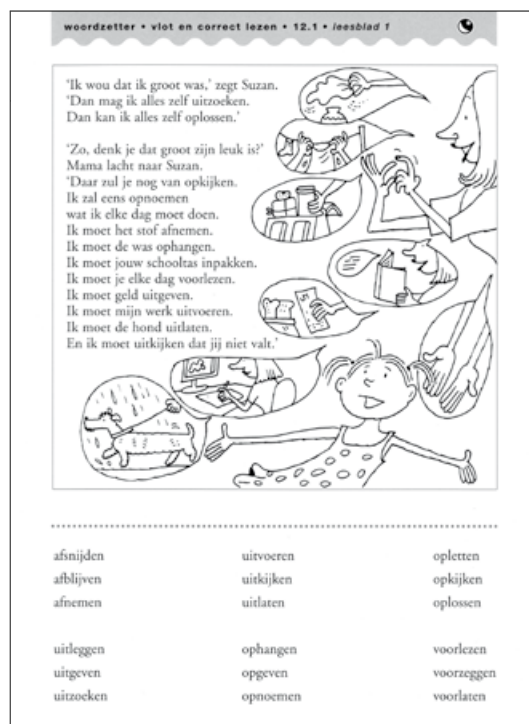
Andere typen eenlettergrepige woorden en meerlettergrepige woorden van de kernen 10 en 11

Uit het resultaat van de afname van DMT-kaarten 2 en 3 en van de afname van de toetsen *Veilig & vlot* bij de kernen 9, 10 en 11 is gebleken welke kinderen nog moeite hebben met de overige typen eenlettergrepige woorden en de meerlettergrepige woorden. Oefen daarom, in ieder geval met de kinderen die een beoordeling *twijfelachtig* of *onvoldoende* kregen, ook nog woordrijen met de woorden van kern 7, 8, 9, 10 en 11 uit *Veilig & vlot*.

Zinnen lezen

Kaart AVI-E3 op instructieniveau lezen, betekent dat het lezen van teksten nog niet correct en/of vlot genoeg verloopt.

Herhaald lezen van zinnen is de werkvorm die het meest effectief blijkt bij het vlot leren lezen van zinnen en het vloeiend lezen van teksten. De kinderen oefenen, onder uw begeleiding, het lezen van teksten met de leesbladen bij kern 11 uit *Woordzetter*. Het is van belang dat u de verhalen eerst voorleest: in het juiste tempo en met de juiste intonatie. Wanneer de kinderen daar goed naar luisteren, leren ze hoe ze het lezen van zinnen aan moeten pakken. Het

verhaal samen hardop lezen, gevolgd door individuele leesbeurten van één of enkele zinnen, maakt de oefening zinvol.

1b. Uitbouwen van de leesvaardigheid bij de steraanpak

Letters, woorden en zinnen vlot lezen

Kinderen met de steraanpak moeten extra oefenen op de leerinhouden van kern 12. Het gaat dan om het volgende woordtype:

- drielettergrepige woorden zoals: appelmoes, uitzoeken, tekenen, verhalen, duidelijk, onaardig, ontbijten, appeltje.

Oefen deze woorden met *Veilig & vlot* bij kern 12. U kunt de kopieerbladen uit *Woordzetter* gebruiken om het lezen van zinnen op het niveau van kern 12 extra te oefenen.

Begrijpend lezen, spelling en taal

In de handleidingen van kern 7 t/m 12 worden ook doelstellingen geformuleerd voor de leerlijnen begrijpend lezen, spelling en taal. Bij risicolezers verdient het de voorkeur om maximaal aandacht te geven aan de ontwikkeling van hun technische leesvaardigheid. Natuurlijk doen ze mee aan de groepsactiviteiten voor de andere leerlijnen die in de handleiding staan beschreven. Echter, de extra aandacht in de verlengde instructie, en op andere momenten van de dag, is gericht op vlot lezen van woorden en vloeiend lezen van zinnen en teksten.

2. Verstevenigen van de leesvaardigheid van de allerzwakste lezers

Voor de allerzwakste lezers is de steraanpak te zwaar. Daarom stellen we voor om voor deze leerlingen het accent te leggen op het bereiken van AVI-niveau E3. Dat is immers het minimumniveau dat voor het einde van het aanvankelijk leesonderwijs wordt nagestreefd.

Onderstaande aanpak helpt u dit doel te bereiken:

- De allerzwakste lezers doen mee met de introductie en instructie op maanniveau van de les die aan de orde is.
- In de verlengde instructie wordt met hen stevig geoefend om het eenlettergrepige woordniveau onder de knie te krijgen, inclusief herhaald lezen van zinnen met die woordtypen. Het materiaal dat hierbij gebruikt wordt: *Veilig & vlot bij kern 4 t/m 6*, *Veilig & vlot bij kern 7 t/m 9*, *Woordzetter kern 7 t/m 9*, en voor zover de kinderen dit aankunnen ook *Veilig & vlot bij kern 10 en 11* en *Woordzetter kern 10 en 11*.
- Als u deze kinderen de verwerkingsactiviteiten uit werkboekje 12 wilt laten maken, laat ze dit dan samen doen met een goede leerling.
- Ze doen weer met de hele groep mee tijdens de afronding van de leesles.

Letters vlot lezen

Kinderen die nog steeds grote moeite hebben met het benoemen van losse letters of met het tempo waarin de letters verklankt moeten worden, ondanks intensieve extra oefening, kampen waarschijnlijk met een automatiseringsprobleem. Hoewel sommige kinderen nooit gaan beschikken over een volledige, geautomatiseerde letterkennis, blijft het de moeite waard te oefenen. Zeker zolang er, hoe gering ook, vooruitgang geboekt wordt. Sommige kinderen heb-

ben meer moeite met het verklanken van losse letters, dan met het lezen van woorden waarin deze lastige letters voorkomen. Is dat het geval, blijf dan het lezen van losse letters wel oefenen, maar leg het accent bij de extra oefening voor deze kinderen dan toch op het lezen van woorden en zinnen.

Woorden vlot lezen

mkm-woorden

De allerzwakste lezers zullen nog problemen hebben met het op tempo lezen van mkm-woorden. Een zeer lage score op kaart 1 van de DMT geeft dit aan. Dit betekent dat u oefeningen in het 'lezen van mkm-woorden zonder spellen', moet toevoegen aan het reguliere programma voor deze kinderen. Voor hen is het dan ook aan te bevelen om te blijven lezen in *Veilig & vlot*

Beschikt u over een digitaal schoolbord met de *Leerkrachtassistent Veilig leren lezen*, dan kunt u tijdens de verlengde instructie werken met de module 'Woorden oefenen'. Het aanbod van *Veilig & vlot* is in deze module gereduceerd. De hoeveelheid stof is aangepast aan het leestempo van zwakke lezers, waardoor de kinderen meer succes ervaren en een betere leesmotivatie houden.

- De woordrijen worden een voor een opgebouwd, waardoor kinderen minder visuele informatie tegelijk ontvangen.
- Als het rijtje vol is, kan dit gelezen worden, terwijl de tijd gemeten wordt.
- Het rijtje kan nog een tweede keer gelezen worden, terwijl de tijd opgenomen wordt. Aan de tijdbalkjes is te zien of het de tweede keer sneller is gegaan.

Na het oefenen kunt u in de module 'Woorden flitsen' de woorden flitsen die in de module 'Woorden oefenen' geoefend zijn. De inhoud van 'Woorden flitsen' voor de steraanpak is anders dan de inhoud van de module 'Flitsen' in de basisinstructie. De te flitsen woorden worden eerst aangeboden in de module 'Woorden oefenen', waar de kinderen de woorden zonder tijdsdruk kunnen oefenen. Pas daarna gaat u met de kinderen deze woorden flitsen. De woordcategorieën die vanaf kern 7 worden aangeleerd, worden dan ook nooit direct op de eerste dag geflitst. Op de eerste dag van een woordcategorie vindt u dus alleen de module 'Woorden oefenen'.

bij kern 4 t/m 6. Ze oefenen dagelijks 10 minuten onder uw begeleiding. Pas hierbij gevarieerde werkvormen toe die het oefenen van deze woordtypen aantrekkelijk houden.

Andere typen eenlettergrepige woorden

Blijf met de allerzwakste lezers, onder uw begeleiding, ook de woordrijen met eenlettergrepige woorden van kern 7, 8, 9 en 10 uit *Veilig & vlot bij kern 7 t/m 9* en *Veilig & vlot bij kern 10* oefenen.

De manier waarop u oefent met *Veilig & vlot* blijft dezelfde, namelijk 'voor-koor-zelf'.

Wanneer de kinderen dit aankunnen, oefent u ook de tweelettergrepige woorden uit *Veilig & vlot bij kern 10* en misschien zelfs enkele typen drielettergrepige woorden uit *Veilig & vlot bij kern 11*. U beoordeelt zelf of het oefenen van deze woordtypen niet leidt tot ongewenste faalervaringen. Is dat het geval dan oefent u alleen alle typen eenlettergrepige woorden.

Zinnen lezen

Het herhaald lezen van zinnen is de werkvorm die ook toegepast wordt bij de zwakste lezers. De verhalen op de leesbladen van *Woordzetter* zijn daar speciaal op geschreven. Wanneer de leesvaardigheid echter sterk achterblijft, leveren de leesbladen bij kern 10, 11 en 12 te veel moeilijkheden op. Oefen daarom de leesbladen bij kern 7, 8 en 9 nogmaals. Voeg hier de leesbladen bij kern 10 met eenlettergrepige woorden aan toe. Het herhaald lezen van bekende teksten met vaak geoefende woordtypen zal hen makkelijker afgaan, waardoor er eerder kans is op succeservaringen. Andere teksten met een vergelijkbaar niveau kunt u ter afwisseling gebruiken. Werk met deze teksten op dezelfde manier als met de bladen uit *Woordzetter*.

In de toelichting bij *Woordzetter* staat uitvoerig beschreven hoe u met de leesbladen moet werken. Het is van belang dat u de verhalen eerst voorleest: in het juiste tempo en met de juiste intonatie. Wanneer de kinderen daar goed naar luisteren, leren ze hoe ze het lezen van zinnen aan moeten pakken. Het verhaal samen hardop lezen, gevolgd door individuele leesbeurten van één of enkele zinnen, maakt de oefening zinvol.

Motivat

De allerzwakste lezers hebben inmiddels langdurig geoefend op het eenlettergrepig woordniveau, zonder dat dit vooralsnog heeft geleid tot beheersing van AVI-niveau E3. Om de motivatie te bevorderen en

ook om deze kinderen in contact te brengen met teksten van een hoger, en dan vaak ook aantrekkelijker, niveau bevelen we de volgende activiteit aan: laat regelmatig duo's, die bestaan uit een goede lezer en een zwakke lezer, samen een boekje lezen. Het duo kiest zelf het leesboekje, waarbij niet gelet wordt op het technisch niveau van de zwakste lezer. De wens om juist dít boekje te willen lezen, wordt gehonoreerd! Het duo gaat samen lezen, waarbij de goede lezer uiteraard het voortouw neemt. Het boekje wordt herhaald gelezen, waarbij de zwakkere lezer van het duo gaandeweg ook stukjes tekst voor zijn/haar rekening neemt. Regelmatig wordt bij de lesafsluiting de gelegenheid gegeven aan duo's om stukjes voor te lezen. Bovendien vinden er gesprekjes plaats over de inhoud van het verhaal. Voor deze werkvorm zijn ook speciale boekjes uitgegeven: maan roos vis samenleesboeken. Meer informatie over deze samenleesboeken kunt u vinden op:

<http://www.zwijsen.nl/zwijsen/show/id=131074>

Deze activiteit komt niet in de plaats van de oefenactiviteiten die hiervoor staan beschreven, maar worden aan het programma toegevoegd. Samen lezen in een boekje dat zelf gekozen is, waarbij de zwakste lezer uiteindelijk ook stukjes 'moeilijke' tekst kan lezen, zal voor beide lezers motiverend werken!

Organisatie

Wanneer u alle aanbevelingen opvolgt, betekent dit een aanslag op de organisatie van het leesonderwijs. Het schema op de volgende pagina geeft een overzicht van de lesfasen en de deelname van de verschillende niveaugroepen. Wanneer er veel kinderen zijn die extra begeleiding nodig hebben, is het aan te bevelen om alles op alles te zetten om tijdens de lessen in groep 3 méér handen in de klas te krijgen. Bedenk hierbij dat het een zaak van het hele schoolteam is om álle kinderen goed te leren lezen.

Toelichting op het schema

In het schema is aangegeven welke kinderen participeren in de verschillende lesfasen. 'Ja' betekent dat deze groep meedoet met de lesfase.

Uit het schema blijkt dat álle kinderen meedoen met de *introd*uctie en *instructie*. De enige uitzondering is de groep kinderen met een zoonpak. Tijdens de instructiefase hebt u twee mogelijkheden: zonkinderen doen mee met de groep op het niveau van kern 12 (zij hebben dan de rol van 'het goede voorbeeld'), of ze werken aan een eigen programma, wanneer de andere kinderen instructie krijgen.

	Introductie kern 12	Instructie kern 12	Zelfstandige verwerking en vervolgwerk kern 12	Verlengde instructie en begeleide verwerking kern 12	Begeleide oefening van eenlettergrepige woorden kern 4 t/m 10
Maanaanpak	ja	ja	ja, op maan-niveau	-	-
Raketaanpak	ja	ja	ja, op hoger niveau	-	-
Zonaanpak	ja	eventueel, of eigen programma	eigen programma op hoog niveau	-	-
Steraanpak	ja	ja	ja, na verlengde instructie	ja, onder andere: • Veilig & vlot kern 12 • Woordzetter kern 12 indien nodig: • Veilig & vlot kern 11 • Woordzetter kern 11 10 minuten	ja, onder andere: • Veilig & vlot kern 7 t/m 10 • Woordzetter kern 7 t/m 10 10 minuten*
Allerzwakste lezers	ja	ja	ja, op eigen niveau	-	ja: • Veilig & vlot kern 4 t/m 6 • Veilig & vlot kern 7 t/m 9, 10 • Woordzetter kern 7 t/m 9, 10 15 minuten*

In het schema is aangegeven welke kinderen participeren in de verschillende lesfasen.

Alle kinderen werken *zelfstandig aan verwerking* dan wel *vervolgwerk*. Het niveau waarop dat gebeurt hangt af van de groep:

- maan = niveau kern 12,
- raket = een hoger niveau (hangt af van het niveau dat ze aankunnen),
- zon = nog hoger niveau (hangt af van het niveau dat ze aankunnen),
- ster = niveau 12 en lager niveau (hangt af van het niveau dat ze aankunnen),
- allerzwakste lezers = nog lager niveau (hangt af van het niveau dat ze aankunnen).

Alleen kinderen met een steraanpak krijgen verlengde instructie en begeleide verwerking op het niveau

van kern 12. Zij krijgen ook begeleide oefening van eenlettergrepige woorden op het niveau van kern 7 t/m 10.

De allerzwakste lezers krijgen begeleide oefening van eenlettergrepige woorden op het niveau van kern 4 t/m 10.

* Als de allerzwakste lezers oefenen met *Veilig & vlot kern 4 t/m 6*, dan kunnen de kinderen met een steraanpak zelfstandig gaan werken. Wanneer geoefend wordt met *Veilig & vlot bij kern 7 t/m 10* en *Woordzetter kern 7 t/m 10* kunnen beide groepen gecombineerd worden.